

Martxoaren 8a

Aspaldi joan zen, badakit. Horregatik ekarri nahi dut, ez joateko.

«Emakume idazleak pozik egon daitezke. Aurten ere beren eguna izan dute». Laura Mintegik zioen, aldizkari hone-tako 129. zenbakian. 2002an zen hori. Baina emakume idazleak pozik egon daitezke. Aurten ere izan dute beren eguna. 2008an. Gogoeta egunean, hain zuzen ere. Elkarren gainean pilatu ziren Isaias Carrascoren Hilketa Salatzeko Eguna, emakumearen eguna, Gogoeta Eguna eta Hauteskunde Eguna. Eta, bai, emakumearen eguna letra larririk gabe gelditu zen. Argi esan ziguten zein zen egun inportantea eta zertarako erabili behar zen bezpera: ez emakumeen arazoetan eta halako pitokerietan (alukerietan esan behar nuke, agian. Zehatzagoa litzateke askoz). Egun serioa izan behar zuen martxoaren 8ak, Jaunok.

Ohikoa izaten da egun horretan «literatura eta emakumea», «emakumea literaturan», «emakumea eta bertsolari-tza»... eta halako mahai-inguru eta hitzaldietarako gonbita jasotzea. Ohikoa, juxtu egun horretan hiru bertso-saio pila-tzea agendan, eta beste lau zapabost bezperako eta osteko egu-netan. Urtean zehar ez gara horren interesgarriak, baina egun horretan urrezko bilakatzen omen da esateko duguna...

Niri literatura-tailer baten azkeneko eskola ematea egokitu zitzaidan eta, tranpan erorita, *emakumeek idatzitako testuak eramango ditut*, pentsatu nuen. Pentsatzea zein erraza den, ordea! Susa argitaletxeko web orrian sartu nintzen (eskertzekoa eta zoriontzekoa testuak esku-eskura jartzea arnasa hartzea bera ere kobratzen den garaiotan!), eta 132 autoretatik 12 baino ez ziren emakumeak... Eta hain aukera

mugatuan ez da erraza eskola bat emateko testu interesgarriak, egokiak eta ikasleen interesekoak aurkitzea... Sareko zokomiran zokoan geunden, beraz. Baina etxeko apalategietako portzentajeak ere ez zidan arnas handirik eman. Kuantitatiboki hala bagaude ez dut pentsatu ere egin nahi kualitatiboki nola egongo garen! Eta bai, egia izan daiteke jendeak nahi duena dagoela eskaparateetan, baina jendeak eskaparateetan dagoena baino ez du nahi...

Gogoetarik ez egiteko eguna behar luke Hauteskunde aurrekoak, badakit, eta martxoaren 8ak, esaterako, hondartzara joateko eguna. Baina horretarako eguraldi ona behar genuke martxoan, eta halakorik ezin da ziurtatu. Gure zirimirari koloretako guardasolak ipintzen jarraitu behar, ezinbestean.

Bila

Esan dut emakumeek idatzitako testuen bila ere aritu izan naizela, eta egia da txikitan ezkutaketan jolastea gogoko nuela.

Testuketan literatura-irratsaioan lanean hasi ginenetik liburuekin harreman berezia izan dugu Oier Guillanek eta biok, haiekin ezkutaketan jolastea egokitu zaigu. Durango pare horretan guri tokatzen zitzaigun ezkutatzea, eta liburuek zenbatzen zuten hogeira arte gero gure bila hasteko: beti aurkitzen gintuzten. Anbotopeko azokatik hilabete pare igaro ostean, ordea, liburuak izan dira ezkutatu direnak, eta gu bilaketan gabiltzanak, asteroko irratsaioa egin ahal izateko.

Irakurle arruntekin (lan kontuengatik irakurketa-aldizkotasun jakin bat ez dutenekin), ordea, alderantziz gertatzen da: Durangora joaten dira liburuen bila, eta gainontzeko urte osoan liburuak ibiltzen dira irakurle bila: nekez aurkitzen dituzte. Durango bilakatu baita eskaparate bakar, eta egia izan daiteke jendeak nahi duena dagoela eskaparatean, baina jendeak eskaparatean dagoena baino ez du nahi... Gure amaren liburu-denda txikiko erakusleihoa belarritako, arropaz eta ispiluz bete da.

Ez dakit noiz arte jarraitu ahal izango dugun ezkutaketan jolasean. Ez dakit noiz utziko diogun ume izateari heldu bilakatzeko, baina azkenerako aspertu egingo da bietako bat: edo liburuak edo gu. Adin kontua da, frogatuta dago.

Maleta

Normalean, maleta arropa zikinez karga-karga eginda dudala iristen naiz bidaietatik, baina bada munduan herrialde bat maleta liburuz betetzen didana: Kuba. Aurtengoan hoge liburu erosi ditut hamar euro pasatxoan. Ez daude kalitatetik onenean inprimatuta, margenak ez dira hemen bezain erosoak, papera hori xamarra da, ados: baina istorioek hemen besteko distira dute.

Irudimena merke dago Kuban: kalean eta liburu-dendetan.

Habanako liburu-dendarik onenetakoa ezkutuan dago, Plaza de las Armas-eko arkupeetan barrena, galeria baten txokorik sakonenean. Igaro nituen plazako egurrezko adokinak (izan ere, palazio bat dago plaza horretan, eta inguru guztian kaoba egurrez egindako adokinak ditu. Itxuraz, palazio hartan bizi zen damari traba egiten zion kalesek harrizko adokinetatik igarotzean ateratzen zuten hotsak, eta palazioaren inguru osoan egurrezkoak jartzeko agindua eman zuen...); igaro nituen arkupeak eta galeriara sartzeko aurreneko atea; igaro nuen harrizko atrioa irakurlez beteriko mahaiekin; igaro nuen aldizkari denda eta dendaren atzeko aldeko atea... eta liburu dendara iritsi nintzen. Ali Baba eta berrogei lapurrek «Ireki, Sesamo!» esan eta bi haitzak erditik zabaltzen ikusi zituztenean halako zerbait sentitu zuten, seguru.

Ezkutaketan jolastearen azken bertsio honek eman zidan zer pentsatua. Mundu kapitalistan zerbaiti garrantzia eman nahi zaionean denon begien bistan jarri ohi da, eta garesti saldu. Prestigioa prezioak eta oihartzunak eman ohi dute. Azken batean, gauza bera lortzen da produktu baten prezioa lainoetara igota eta produktu hori ezkutuan jarrita: eskuraga-

rritasuna zailtzea. Esan dut lehenago poza sentitu nuela liburtegia aurkitzean eta, pentsatzen dut, prozesu mental antzekoa izango duela diseinatzaile ezagun baten larruzko beroki garesti bat erosi duen hark ere. Azken batean, «lortu dut» da poza eragiten duena, gainditu ditut nahi nuena lortzeko bidean zeuden zailtasunak, izan ekonomikoak ala logistikoak.

Merke baina urrun ala gertu baina garesti. Oreka beraren bi aldeak dira. Kuban jendeak ez du baliabide ekonomiko handirik, baina badute guk ez dugun zerbait: denbora, denbora nahi dutenaren bila joateko. Hemen, ordea, askotan nahiago dugu dirutan bikoitza ordaindu zerbaiten bila luzaz aritu baino.

Matematikariak ekuazio batean laburbilduko lukete... liburuaren prezioa merkatuko balitz baina haien eskuragarritasuna zaildu... agian haien eskuratzeko interesak gora egingo luke. Hala ere, erosketak internetetik egin eta etxeko ateraino iristen diren garaiotan zaila da pentsatzea jendea ezkutatetan jolasteko prest dagoenik, zer eta ipuin eder bat irakurtzearen truke... Amets baten kronika baino ez dut egin, baina zenbat urte dira liburu bat lortzeko «Ireki, Sesamo!» oihukatu beharrik izan ez duzuela?

Zentsurak, debekuak... haien bai, haien pizten zuten irakurtzeko gogoak, euskaraz irakurtzea errebeldia ekintza izateraino. Baina ondo bizi garela sinetsi dugun egunotan nork jarri behar du prezioa? Nork ezkutalekuak? Nork manipulatu behar ditu gure interesak euskal literaturak eta, oro har, irakurzaletasunak bizirik iraun dezaten?

Kontua da, gure buruetara bidaiatzen duten boteredunak txotxongiloz betetako maletekin itzuli ohi direla beti etxera.

Zenbat dituzu?

Aulki batean eserita zegoen agure bati gazte bat inguratu zitzaion behin, eta «atrebentzia ez bada, zenbat urte dituzu?», galdetu zion. «Ez zekiat, ba», erantzun omen zion agureak. Gaztea harrituta gelditu zen zeharo, eta «nola ez duzu,

ba, zenbat urte dituzun jakingo?!» galde egin zion berriz. «Ez zekiat, ba, bost edo sei izango ditiat, nik zer zekiat!» esan zion agureak jada ernegatzen hasita. Gazteak agurea burutik zegoela pentsatu zuen, eta mespretxuzko keinu bat egin zion. Agurea orduantxe konturatu zen gaizkiulertuaz, gaztearen arazoaz, eta esan zion: «jada bete ditudanak ez dituk nireak; izatekotan, oraindik betetzeko dauzkadanak izango dituk, ez? Bost edo sei, nik zer zekiat».

Joxan Ormazabalek kontatu zidan istorio hori, eta burura ekartzen dudan bakoitzean lasaitu egiten nau. Dagoeneko egin duguna garela erakutsi izan baitigute beti. Tituluak gara, curriculuma. Horrek iraganari lotuta bizitzera garamatza, eta etorkizunari beldurrez begiratzera, antsiaz. Orain badakit kazetariago nintzela karrera hura egitea hautatu nuen egunean orain naizena baino, eta idazleago eta bertsolariago naizela gaur amonduko naizen egunean baino: orain liburu asko daukat, eta bertso askoz gehiago. Hiltzen naizen egunean ez dut bat bera ere izango. Aurretik daukaguna gara, ez atzetik daukaguna.

Harkaitz Canok inbidia zidala esan zidan nire aurreneko liburua (eta, oraingoz, bakarra) argitaratu zenean. «Hemen dago idatziko duzun guztia, eta idatziko ez duzuna ere bai» izan ziren bere hitzak. Gezurra da, baina egia oso ondo esplikatzeko du. Atxagak liburu bat egitea kartzela bat eraikitzea dela esaten du: lehenengo hitza idazten duzun momentutik askatasuna gutxituz eta gutxituz joaten dela. Liburuetan zuria dela beltza baino inportanteagoa, alegia, eta bizitza hutsik dauden egunkari orriak direla.

Xabier Amurizak zazpi liburu ditu, beno, jada sei, *Dinosaueroak horizontean* kalean baitago. Bera da zenbat liburu dituen ondo kontatu duen idazle bakarra. Egunkarian irakurri nuenean grazia egin zidan: gutxi gorabehera bizitzako zenbat urte gelditzen zaizkion kalkulatu zuela esaten zuen, eta denbora jakin horretan zenbat liburu idatzi ahal izango zituen ere bazekiela gutxi gorabehera. Ausarta da, benetan daukaguna esperantza eta ilusioa direla onartzea baita.

Hau guztia ez da guztiz egia, baina ez da guztiz gezurra. Egin duguna adina baikara egiteko duguna, eta bost urte dituztela dioten agure guztiak ez daude alzhemerrak jota. Bihur bekizkit hesteak harri hori ez bada horrela.¶